

УРОКИ МУЗИКИ У СВІТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Ганна Заровська,

учитель музики та співів, методист Києво-Печерського ліцею № 171 "Лідер" (м. Київ)

У сучасному навчальному процесі вчителі дедалі більше спираються на новітні інформаційні технології, що дозволяють розмістити навчальний зміст творчих дисциплін у мультимедійному середовищі. Засвоєння знань через нову модель навчальної комунікації: "викладач – комп'ютер – учень" – є новим дидактичним засобом організації навчального процесу, підвищує ефективність і результативність навчання завдяки поєднанню наочних, звукових, спонсорно-моторних прийомів роботи з комп'ютером. У впровадженні та використанні навчально-інформаційних технологій (НІТ), створенні новітніх методологічних розробок Києво-Печерський ліцей №171 "Лідер" займає активну позицію. З цією метою ще в 2000 р. започатковано створення інформаційно-комп'ютерних модулів (ІКМ) у кожному кабінеті. Модуль – мультимедійна надбудова традиційного навчання, використовуючи який учитель отримує могутній та ефективний інструмент для викладання. Крім того, у роботі необхідним є створення новітніх програмних комплексів, втілення яких у процес викладання музики сприяє формуванню в учнів естетично-гармонійного світосприйняття. До системи викладання музики введено графічні ілюстрації, відеофільми, мультфільми, художні фільми, які мають навчальний характер. Наприклад, у 5-му класі теми "Що стало б з музикою, якби не було літератури?", "Чи можемо ми побачити музику?" потребують використання репродукцій картин, які розпорошені в різних підручниках, на листівках. Тут на допомогу приходять НІТ.

Репродукції картин найкраще використовувати на етапі аналізу музичного твору, коли вони допомагають досягненню його образного змісту.

Так, тема "Що стало б з музикою, якби не було літератури?" (рис. 1) передбачає поєднання літературних творів і музичного мистецтва на прикладі "Музичних ілюстрацій" Г.Свиридова до повісті О.Пушкіна "Заметіль" (рис. 2). Учні слухають фрагмент з твору Г.Свиридова "Романс", розглядають відповідні графічні ілюстрації до твору О.Пушкіна "Заметіль", аналізують подібність засобів виразності різних видів мистецтв (рис. 3).

Перевагами апаратно-програмних мультимедійних комплексів є:

Закладання власної творчої лабораторії.

Можливість переходу стандартної діяльності на творчий рівень.

Підвищення ефективності роботи.

Використання всіх засобів мультимедіа для більш ефективного подання навчального матеріалу (звук, графіка, мультіплікація, анімація, відео).

Залучення учнів до:

- підготовки самостійно або з допомогою вчителя фрагментів проектної програми або елементів уроку (учні 5–7-х класів);
- створення творчих робіт;
- створення бібліотеки ребусів, кросвордів;
- проектно-пошукової роботи з вивчення української музичної культури, народної творчості, творчості композиторів світу;
- пошуку навчальної, ілюстративної, розвивальної інформації в Інтернеті;

Рис. 1

Рис. 2

Рис. 3

– самостійного (чи з допомогою вчителя) створення програм-презентацій за певними темами.

Важливо розуміти, що в навчальному процесі основоположною все ж є творчість учителя та учнів, а НІТ є лише допоміжним засобом створення таких типів уроків, як урок-подорож, урок-театралізація, урок-музичний журнал, урок-музичний вернісаж.

Великі можливості відкриває застосування НІТ для вивчення пласту української культури як синкретизму народної культури, фольклорних традицій, що є яскравим і неперевершеним зразком природної інтеграції поетичного слова, музики, хороводних рухів, елементів театральної дії. НІТ, наприклад, дають можливість показу не всього відеофільму, а тільки необхідних для уроку кадрів і в тому порядку, який найбільше підходить для засвоєння певного матеріалу. Але це потребує певних навичок у роботі з аудіо- та відеоредакторами, у користуванні програмами сканування, оцифрування відеофрагментів, цифрового запису музики та ін. Підготовка кожного такого уроку вимагає певних часових витрат, тому до цього процесу широко залучаються вчителі інформатики, інженери, учні, що може перерости у творчо-проектну діяльність.

Особливо актуальним для викладання всього спектра уроків мистецтва є застосування комп'ютерних модулів (комп'ютер, телевізор, відеомагнітофон, принтер, телебачення). Найзручнішою є програма Microsoft Power Point для Windows, яка дає можливість створювати системи презентації окремо для кожного уроку чи певної теми. Особливо це зручно під час викладення матеріалу. Цікавість у дітей викликає можливість участі в підготовці подібного уроку. Це й пошук інформації в системі Інтернет, і залучення до озвучення певних слайдів чи фрагментів уроків живою музикою у виконанні учнів, які займаються в музичних школах чи в музичних гуртках нашого ліцею (бандура, гітара), а потім порівняння чи доповнення записаним фрагментом.

У розвитку музичного сприймання велику роль відіграє метод порівняння, для чого можна використати два контрастні твори одного жанру (наприклад, два танці), п'єси з однаковою назвою (наприклад, два різних "Клоуни" різних авторів) і одночасно застосовувати анімаційні можливості комп'ютера.

Під час вивчення поняття "темп" на екрані учні бачать зображення двох клоунів, що має анімаційне озвучення в різних варіантах. Це дозволяє побудувати кілька завдань, наприклад:

1) з-поміж різних зображень клоунів діти обирають, якому з них найбільше підходить темп та характер даної музики;

2) учні слухають музичні фрагменти й визначають, які з них характеризують образ кожного клоуна;

3) використання методу "руйнування" – музичні фрагменти, які прослухали учні, зовсім не підходять жодному з клоунів.

Такі завдання на порівняння захоплюють дітей, активізують їхню творчу уяву, розвивають асоціативне мислення.

Наприклад, у 2-му класі після прослуховування п'єси учні визначають, яким настроєм закінчується музика кожної з частин та обґрунтовують це, аналізуючи елементи музичної мови. Використання комп'ютерної програми Power Point з її слайдовою системою дає можливість поступової появи на екрані зображення символів, що характеризують засоби музичної виразності (лад, ритм, динаміка, тембр). Другокласники, використовуючи алгоритм – послідовність анімованого плаката, інтерпретують музичні твори.

Більш глибокому і образному сприйманню музики сприяє проведення у процесі аналізу творів аналогій з творами інших видів мистецтва.

Наприклад, у 3-му класі (інтегрована програма "Мистецтво") застосування комп'ютерних модулів значно розширить мистецьке світобачення школярів, сприятиме закладенню системи інтегрованих мистецьких знань.

Наведемо орієнтовний план уроку-презентації:

Слайд 1. Тема: "Мистецькі мандри казкових персонажів".

Повторення матеріалу попередніх уроків: "Які види мистецтв зустрічаються в балеті?"

Слайд 2. Словникова скриня – перевірка засвоєних термінів:

повільний танець у балеті – *адажіо*;

балетний номер, який виконується двома танцівниками – *па-де-де*;

стрімкий танець зі стрибками – *галоп*;

старовинний повільний танець – *менует*.

Слайд 3. Тема уроку : "Казка на оперній сцені".

Композитор М.Римський-Корсаков – пригадаємо факти й цікавий матеріал про його життя і твори.

Слайд 4. Портрет М.Римського-Корсакова (1844–1908) та назви творів: опери "Золотий півник", "Снігуронька", "Казка про царя Салтана", "Садко", "Кошій Безсмертний".

Викладення нового матеріалу: твори на казкові сюжети.

Слайд 5. Вірш О.Пушкіна:

Вітер віє в синім морі,

І кораблик на просторі

Лине в хвилях, як на крилах,

На розгорнутих вітрилах.

Мимо острова Буяна

В царство славного Салтана.

Після вірша в цьому ж слайді з'являється картина І.Айвазовського "Місячна ніч" (рис. 4).

Творче завдання: порівняти засоби, якими художник і поет створили художній і музичний пейзаж. (Далі звучить фрагмент з опери М. Римського-Корсакова "Казка про царя Салтана" – вступ).

Дискусія: з'ясувати, якими засобами композитор "малює" музику моря, які тембри інструментів використовує.

Слайд 6. Склад симфонічного оркестру – повторення.

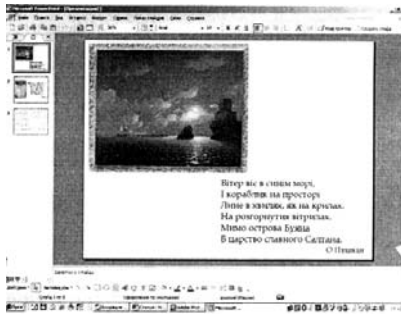

Рис. 4

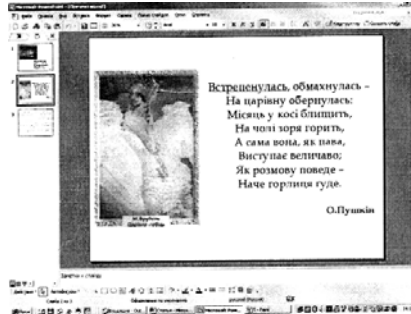

Рис. 5

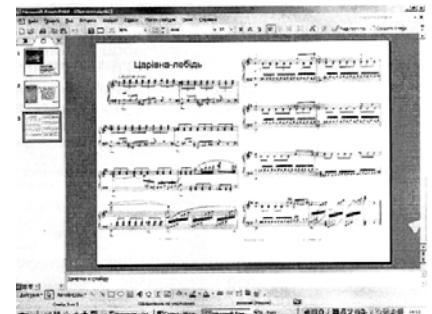

Рис. 6

Евристична бесіда "Що таке опера?". Головний висновок: в опері герої співають.

Назви оперних номерів.

Слайд 7. *Арія* – в перекладі з італійської мови "пісня". В опері виконується співаком у супроводі оркестру. Декілька виконавців утворюють *ансамбль*. Двоє виконавців – *дует*, троє – *тріо*, четверо – *квартет*, ...*хор*).

Творчо-виконавська робота: "утворюємо хор" – робота над піснями.

Слайд 8. Творчі завдання: за нотним фрагментом відгадати (за ритмічною будовою), якій пісні належить фрагмент.

Слайд 9. 1 куплет пісні "Казка світами мандрує" (муз. Є.Птичкіна, вірші М.Пляцковського): робота над піснею за нотним записом.

Слайд 10, 11, 12. Слухання та аналіз фрагментів з опери.

Завдання: порівняти музику, що характеризує Білочку, богатирів, Царівну Лебідь (рис. 6) з опери "Казка про царя Салтана" М.Римського-Корсакова. (Спочатку звучить музика, а потім з'являються ілюстрації до твору О.Пушкіна – рис. 5).

Перегляд фрагмента "Три дива" з художнього фільму "Казка про Царя Салтана".

Слайд 13. Підсумок уроку. (Тест або кросворд за основними поняттями уроку).

На наступному уроці доцільно дати творче завдання для розвитку образно-асоціативного мислення – пригадати музику за запропонованим віршем: "Тиша морська".

...Тиша в морі... Ледве-ледве
Колихає море хвилі;
Не колишуться од вітру
На човнах вітрила білі.
З тихим плескотом на берег
Рине хвилечка перлиста;
Править хтось малим човенцем, –
В'ється стежечка золотиста...
(Леся Українка).

Акцентування на поетичному образі допоможе учням дати правильну відповідь.

Збільшує ефективність засвоєння програм з музики використання комп'ютерної сенсорної дошки, яка є чудовим інструментом учителя: вона дає можливість динамічно й творчо вести урок, ергономічно працювати аудиторії з текстовим матеріалом, що збільшає вчителя від потреби створення плакатів з текстами (тез, понять, віршів, літературних уривків, пісень, нотних фрагментів) і ілюстраціями (рис. 7).

Рис. 7

Уроки в мультимедійному центрі, що є власною творчою лабораторією, проходять піднесено, емоційно насичено, підвищують інтерес та мотивацію до навчання й творчості.

Таким чином, набуття мистецьких знань і виховання особистості мистецтвом з використанням мультимедійного середовища відкриває раніше не знані можливості, що значно поглиблюють і збагачують особистість як школяра, так і педагога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Масол Л.М. та ін. Теоретико-методологічні основи викладання музики в школі: навч.-метод. посіб. для вчителів. – Ч. 1–2. – Х.: Скорпіон, 2003. – 129 с.
2. Пометун О.І. та ін. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання: навч. метод. посібн. / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. За ред. О.І.Пометун. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.
3. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в основній школі: навч.-метод. посіб. – Ч. 1–2. – К.: Навчальна книга, 2000. – 270 с.